

Voda bo postala nova nafta

Matej Klarič, 22.03.2016 06.59

Danes zaznamujemo svetovni dan voda. Projekcije kažejo, da bo voda v prihodnje postala vse bolj redka dobrina, njena cena pa bo naraščala. Korporacije si zato prizadevajo, da bi pridobile vodne vire, ki bi jim v prihodnje omogočali bogate zaslužke. Slovenija je z vodo izjemno bogata država, postavlja pa se vprašanje, kako se upira težnjam kapitala po njenem izkoriščanju.

Pivovarna Heineken je z nakupom slovenskih pivovarn dobila koncesije za črpanje kar 60 odstotkov izvirov slovenske pitne kvalitetne vode. Foto: Sta

Slovenija je ena izmed držav, v katerih količinsko dobimo največ vode na prebivalca, prav to pa bo v prihodnje k nam še bolj privabljalo različne korporacije, ki bodo želele služiti na račun naše vode.

Že danes kar 2,5 milijarde ljudi oziroma prek tretjine svetovnega prebivalstva živi v tveganih predelih, ki že občutijo pomanjkanje vode. Foto: Profimedia

V naslednjih desetih letih lahko zaradi vse večje urbanizacije in podnebnih sprememb na svetu izgubimo od 20 do 30 odstotkov vseh vodnih zalog.

Voda med človekovo pravico in blagom na trgu

Kar je danes nafta, bi zato v prihodnje lahko postala voda in Slovenija ima lepo priložnost, da to življenjsko pomembno dobrino opredeli kot strateško pomembno človekovo pravico, ki ne bi smela biti namenjena služenju velikih dobičkov. Prav to si namreč želijo korporacije, ki v njej vidijo zgolj dobro poslovno priložnost. V tej luči nas ne morejo presenečati besede, ki jih je izrekel predsednik družbe največjega proizvajalca ustekleničene vode **Nestle, Peter Brabeck**.

Voda kot poslovna priložnost

Brabeck trdi, da je njena privatizacija najboljši način zagotavljanja pravične distribucije. Pravi val ogorčenja pa je požel pred leti, ko je dejal, da voda ni človekova pravica. Pozneje je prav zaradi negativnega odziva javnosti začel govoriti drugače. Kam lahko pripelje takšno mišljenje, kaže primer iz pakistanske vasice Bhati Dilwan, kjer so krajanje zboleli zaradi umazane vode. Najboljšo vodo je namreč načrpalo prav podjetje Nestle, ki mu ni bilo v interesu, da bi zgradili vodne pipe, ki bi prebivalcem dostavljale svežo in pitno vodo, saj bi tako ostali brez lepega dežela zaslužka. In prav v ekonomsko nerazvitih državah, kjer je močno prisotna korupcija, korporacije najlažje pridejo do hitrih in izjemno visokih dobičkov na račun voda.

Med najbolj ogroženimi državami so Španija, Turčija, Italija, poleg tega pa še jug Francije. Foto: Profimedia

Voda ponekod že dražja od bencina

Ponekod že prihaja do absurdnih primerov, da je voda, od katere smo vsi življenjsko odvisni, dražja od bencina. V Nigeriji tako Nestlova plastenka vode stane 100 nair (0,44 evra), liter bencina pa 65 (0,29). Najrevnejši prebivalci so zato prisiljeni piti vodo sumljive kvalitete. Njeno pomanjkanje bo vrednost vodnih virov v prihodnje še bolj močno dvignilo. Mednarodni odbor za hrano in politične raziskave je ugotovil, da bo kar 4,8 milijarde oziroma prek polovice svetovne populacije do leta 2050 občutilo pomanjkanje vode. To pa bo po njihovih projekcijah do takrat prizadelo tudi kar 45 odstotkov globalnega BDP. Že danes pa kar 2,5 milijarde ljudi oziroma prek tretjine svetovnega prebivalstva živi v tveganih predelih, ki že občutijo pomanjkanje vode. Ogroženega je tudi petina globalnega BDP.

Želja po privatizaciji vode tudi v EU

V državah, kot so Grčija, Španija, Bolgarija in Portugalska, so korporacije že prevzele nadzor nad pomembnejšimi vodnimi viri. Kam lahko pripelje privatizacija vode, kaže bolgarski primer, kjer je vlada, ki se je želela izogniti stroškom obnove vodovoda, vodne vire predala korporaciji United Utilities. V desetih letih je ta cena vode podražila za več kot 300 odstotkov, vodnega omrežja pa sploh ni obnovila. Gospodinjstva, ki niso bila sposobna plačati dražjih položnic za vodo, je korporacija tožila in naposled naložila deložacijo družin iz njihovih domov. V Bolgariji naj bi korporacija zaslužila skoraj dve milijardi evrov, nato pa svoj delež prodala francoski Veolii. Na Portugalskem so v krajih, kjer so zasebna podjetja prevzela oskrbo z vodo, celo zaprli javne pipe na trgih. Kljub številnim negativnim primerom privatizaciji vodnih virov ni nenaklonjena niti EU. Leta 2013 je približno 1,5 milijona prebivalcev EU s peticijo preprečilo evropski komisiji uveljavitev direktive, ki bi odprla vrata privatizaciji oskrbe s pitno vodo. Trojica, ki jo sestavlja tudi evropska komisija, pa je privatizacijo vode zahtevala tudi v Španiji, Grčiji in na Portugalskem.

5,90 evra morajo plačati pivovarji za vsak kubik prodanega piva. Za načrpano vodo za stekleničene vode in brezalkoholne pijače pa 2 evra za kubik vode.

Čigava je slovenska voda?

V Sloveniji je podeljenih 65 koncesij za upravljanje z vodami. Največ, 32, jih je podeljenih za kopališča in toplice, 18 pa jih je podeljenih za proizvodnjo pijač. Nekateri pravijo, da že podelitev koncesije pomeni privatizacijo voda. Toda pogoji so določeni vnaprej, zato koncesionarji ne morejo zviševati cen. Večji problem pa predstavlja dejstvo, da je računsko sodišče ugotovilo nezaračunane koncesijske dajatve v višini 25 milijona evrov med letoma 2005 in 2011. Zato je leta 2013 državni zbor sprejel novelo zakona o vodah, s katerimi je uredilo obveznosti koncesionarjev. Zakon določa, da se lahko koncesija podeli za določeno obdobje, vendar za največ 50 let, za odvzem naplavin so podeljene za obdobje največ 10 let, za proizvodnjo pijač pa do največ 30 let. Problematično je, da je ministrstvo leta 2013 celo znižalo koncesnino za črpanje voda. Postavlja se vprašanje, kaj se bo zgodilo ob verjetni spremembi naše ustave. Ali bodo takrat koncesije prenehale veljati? O tem bomo več napisali v jutrišnji številki.

Kaj je vodni odtis

Vodo porabljamo neposredno (na primer za umivanje ali kuhanje) in posredno (za pridelavo hrane ali izdelavo različnih izdelkov, ki jih uporabljamo). Ko od te vode odštejemo čisto ali očiščeno vodo, ki se vrne v vodni vir, dobimo vodni odtis, ki nam pove, koliko vode smo dejansko porabili za določen izdelek. Vsak Slovenec je v letu 2010 v povprečju porabil 117 litrov pitne vode na dan.

Heineken dobil tudi vodne izvire

Korporacija **Heineken**, ki je aprila lani kupila **Laško** in **Union**, tako ni kupila samo pivovarne. Bolj pomembno je, da je z nakupom pridobila cenovno dostopno koncesijo do leta 2035 nad 60 odstotki slovenskih izvirov s kvalitetno vodo, iz katerih lahko načrpa 118 litrov vode na sekundo. Na tiho privatizacijo slovenskih voda opozarja predsednica **Društva slovenskih vodarjev dr. Lidija Globevnik**. Kot pravi, je voda pri nas dobre kakovosti, njene količine pa so velike. *»Voda kot naravni viri je velika in obetajoča poslovna priložnost tudi za prihodnost. Dobički so lahko veliki, če ima imetnik koncesije že dober in vpeljan trg. Dobliti koncesijo za vodni vir je danes torej strateško zelo pomembna odločitev vseh večjih in ekonomsko močnih proizvajalcev pijač,«* pove Globevnikova. Občane Kamnika tako z vodo oskrbuje zasebno podjetje **KPK Kamnik**. V primerjavi s primerljivimi občinami tam za vodno oskrbo občani plačujejo dvakrat več, direktor podjetja pa ima medtem za tretjino višjo plačo od predsednika vlade.

Prodaja ustekleničene vode velik posel

Ko jo povprašamo po tem, da nekateri govorijo o oporečnosti slovenskih voda in onesnaženosti vodotokov, pove, da je povečano nezaupanje javnosti v javno oskrbo v interesu kapitala. *»Prodaja ustekleničene vode je velik posel, zato lahko pričakujemo skorajšnji napad na ustreznost kakovosti pitne vode iz pip,«* še opozori Globevnikova. In pove še, da tudi sama podpira zapis pravice do pitne vode v ustavo. Ta korak bi pomenil prvi korak v bitki za vsem dostopno kvalitetno pitno vodo pri nas.